

Kartläggning av foderbristen

Självförsörjningsgraden ser olika ut för olika grödor i olika delar av landet enligt en ny studie från Ekologiska Lantbrukarna.

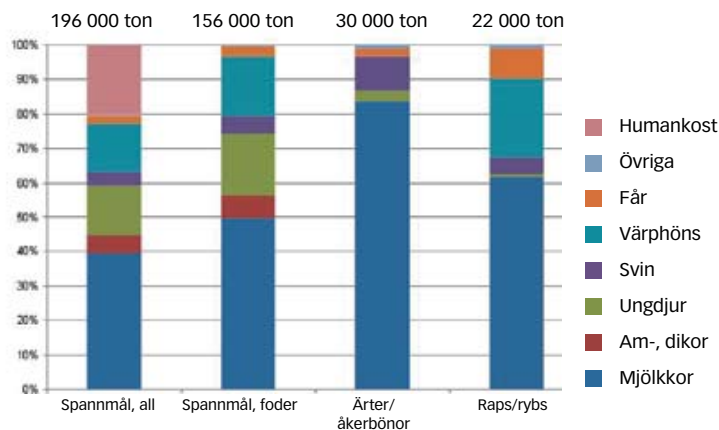
PAULA CEDERBERG

ANTALET EKOLOGISKA djurgårdar ökar och trenden är att de odlar en allt mindre del av sina spannmåls- och proteingrödor själva. Bristen på inhemska fodermedel och beroendet av import är ett faktum. Men bristen ser olika ut i olika delar av landet. Ekologiska Lantbrukarna har därför tillsammans med lantbruksekonomerna Lars Jonasson låtit göra en studie som presenterar helt nya fakta om den regionala marknadsbalansen för olika grödor.

Raps och rybs

För raps och rybs kan läget beskrivas mycket enkelt, det råder stor brist i hela landet. För Sverige som helhet ligger självförsörjningsgraden på 13 procent räknat på den certifierade arealen och på 17 procent om även karensarealen tas med. Underskottet täcks idag med importerade fodermedel.

Beräknat behov av ekologiskt foder 2010

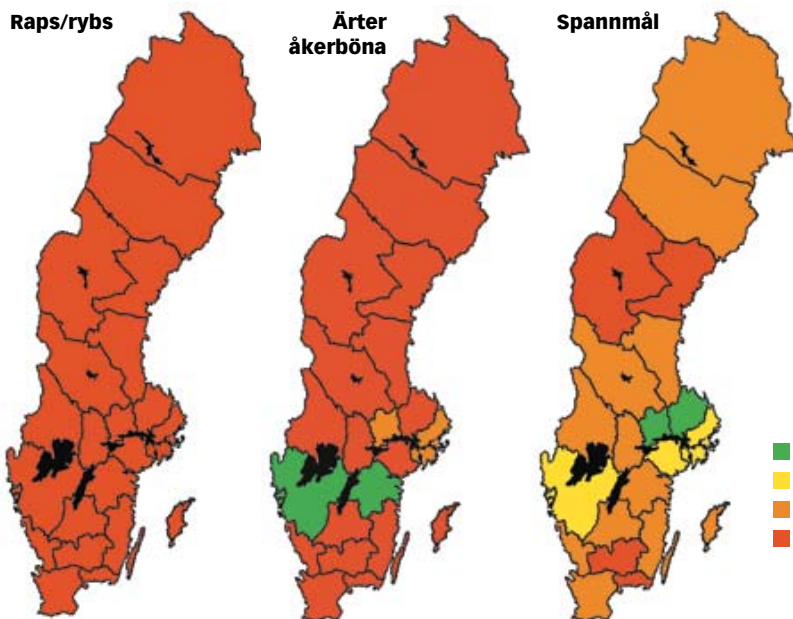
Ärtor och åkerbönor

För ärtor och åkerbönor är läget lite bättre. Dock har alla län förutom Östergötland och Västra Götaland underskott även om karensarealen räknas in. Självförsörjningsgraden i landet ligger på 61 procent räknat

på den certifierade arealen och på 79 procent om även karensarealen tas med. Underskottet är på 11 800 ton vilket motsvarar 5 900 hektar. Räknas karensarealen in minskar bristen till 6 400 ton vilket kräver 3 800 hektar. Även här täcks underskottet med importerade fodermedel.

Beräknad marknadsbalans för ekologiskt foder 2010

Baserat på skördeutfall från 2005 och framåt.

Spannmål

För spannmål är bilden mer mångfasetterad. Det är brist i södra Sverige och i mellersta Norrland, däremot finns visst överskott i Västmanlands län, Uppsala län och i västra Götalands län. För Sverige som helhet ligger självförsörjningsgraden på 83 procent räknat på den certifierade arealen men på 109 procent om även karensarealen tas med. Underskottet av färdigcertifierad odling är på 32 600 ton vilket motsvarar 11 500 hektar. Räknas karensarealen in täcks bristen på spannmål.

- Överskott även vid låg skörd
- Underskott vid låg skörd men överskott vid hög.
- Underskott även vid hög skörd.
- Underskott större än 50% vid normal skörd.

Pengar att spara på eget protein

90 miljoner finns att hämta för svenska växtodlare om de lägger om för att täcka upp den ekologiska foderbristen.

Lantbruksekonom Lars Jonasson som genomfört kartläggningen av foderodlingen konstaterar att det ekonomiskt sett är ett stort slöseri att importera fodermedel som skulle kunna produceras i Sverige med god lönsamhet. Sett gröda för gröda är lönsamheten 2 000 till 5 000 kronor högre per hektar än motsvarande gröda konventionellt (enligt täckningsbidraget i Hushållningssällskapets kalkyler för 2010). Sett ur ett växtföljdspektiv minskar dock skillnaden i lönsamhet till i snitt 1 600 kr per hektar spannmål/proteingröda eftersom en ekologisk växtföljd behöver innehålla vall, t ex två år av sju. Intäkter från vallgrödan har inte tagits med i beräkningarna.

Foderbristen motsvarar 55 000 hektar energi- och proteingrödor vilket skulle kunna ge 90 miljoner i ökad intäkt till svenskt jordbruk.

Mer protein i vallen

Inte alla områden i Sverige har samma möjlighet till framgångsrik odling av arter, åkerbönor och oljevaxter. Ett alternativ är att satsa på proteinrikare vallar. Utifrån de beräkningar som gjordes i studien kunde man se att en 25 procentig ökning av råprotein per kilo torrsbstans i vallen, från 120 gram till 150 gram, teoretiskt sett skulle kunna täcka hela underskottet av proteinfoder. Om man utfodrade mjölkkor, ungtjurar och får med ett så proteinrikt ensilage skulle det bara behövas lite prote-

infoder till mjölkorna. Övriga idisslare skulle klara sig med spannmål för att balansera det proteinrika vallfodret. Då skulle vi nästan vara i balans vid normal skörd.

Utmaning med möjlighet

I Ekologiskt lantbruk nr 6/11 gavs positiva exempel på flera mjölkgårdar som odlar eget proteinfoder till sina djur. Mjölkkavkastningen har lyckats bibehållas på en hög nivå med hjälp av odling av rapskaka och åkerböna i regioner där klimat och jordar gör det möjligt.

Där djurgårdarna inte har möjlighet att öka sin växtodlingsareal så att den räcker även till proteinfoderodling finns det ibland möjlighet till samarbeten mellan växtodlare och djurgårdar. Djurgården får tillgång till mer spannmål och proteinfoder samtidigt som växtodlingsgården får de positiva effekterna av fleråriga vallar i växtföljden samt tillgång till stallgödsel.

Uppfinningsrikedomen och experimentlustan är ofta stor bland ekologiska lantbrukare och bland Ekologiska Lantbrukarnas egna medlemmar finns exempel på flera gårdar som testat sig fram med allt ifrån solrosor åt fjäderfän till vitkålsblad åt får. Medan lantbruksrådgivningen ofta riktar in sig på maximal produktion kan det för ekobönder vara mer ekonomiskt att optimera nyttjandet av de naturliga försättningarna. Då är t ex erfagru-

pp och andra former av kunskapsutbytet ett bra sätt att sprida idéer.

PAULA CEDERBERG

Så här gjordes studien

De regionala skillnaderna beräknades genom att kartlägga produktion och behov.

Produktionen har beräknats som areal gånger hektarskörd. Den areal som använts är den som är omställd och certifierad samt i karens enligt Jordbruksverkets statistik. Skördarna har hämtats från den officiella skördestatistiken där ekologisk odling särskiljs från konventionell i vissa sammanhang. För att undvika problem med årsvariationer har medeltal för åren 2008, 2009 och 2010 beräknats och använts.

Behovet av ekologiska fodermedel har beräknats genom att multiplicera antalet djur av olika slag med en normfoderstat baserad på svenska fodermedel. De koncentrat som används och som idag ofta innehåller importerade fodermedel har i beräkningarna ersatts med arter, åkerbönor, rapsfrö och rapskaka. Foderstaterna som använts kommer främst från Hushållningssällskapets bidragskalkyler. Djurantalet är alla certifierade djur samt djur i karens enligt länsvis publicerad statistik från jordbruksverket.

Är du intresserad av att ta del av hela studien och dess beräkningsmetoder?

Kontakta gärna Eva Hagström Öberg via eva.hagstrom@regna.net eller 070 833 66 63.

Studien är en del av projektet "Närproducerat protein" som Ekologiska Lantbrukarna, LRF och Svensk Mjök startade 2011.

Certifiering
av lantbruk, trädgård och
livsmedelsförädling.

- 040-46 00 72
- 035-427 30
- 08-556 708 30

certifiering@smak.se

www.smak.se